

ע"פ 4818/18 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליימ

ע"פ 4818/18

לפני:

כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופט ג' קרא
כבוד השופט א' שטיין

המערער:

פלוני

נגד

המשיבה:

מדינת ישראל

ערעור על החלטתו של בית המשפט המחוזי ירושלים
מיום 09.05.2018 בתפ"ח 35080-12-16 שניתן על
ידי כבוד השופטים א' דראל, ע' זינגר וח' מאק-
קלמנוביץ

בשם המערער:

עו"ד אסתר בר ציון

בשם המשיבה:

עו"ד עילית מידן

פסק-דין

השופט נ' הנדל:

1. מונח בפנינו ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בירושלים בתפ"ח 35080-12-16 (כב' השופטים א' עמוד 1

דראל, ע' זינגר וח' מאק-קלמנוביץ) לפיה נדחתה בקשת המערער להשית על המדינה את הוצאות הגנתו ולקבלת פיצוי בגין מעצרו לפי סעיף 80 לחוק העונשין התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין).

רקע

2. נגד המערער הוגש כתב אישום בגין ביצוע עבירות מין חמורות. הפרשה, לרבות שמו ותמונתו של המערער, פורסמה ברבים. המערער נעצר למשך 34 ימים ולאחר מכן שהה ב"מעצר בית" כ-10 חודשים נוספים. התיק נקבע לשמיעת ראיות אך מספר ימים לפני הדיון הודיעה נציגת הפרקליטות כי המדינה החליטה לחזור בה מכתב האישום "בעקבות התפתחות ראייתית שחלה בתיק לאחרונה ושקילה מחודשת של כלל הראיות בתיק...".

3. ברקע יובהר עוד כי מצבה של המתלוננת בתיק מורכב מאוד. נטען כי היא סובלת מבעיות נפשיות לרבות ריבוי זהויות ופיצול אישיות. לקראת עדותה בבית משפט, ומספר ימים לפני הודעת הפרקליטות בדבר חזרה מהאישום, המתלוננת רואיינה ונחקרה שוב וחזרה בה מהתיאור שמסרה בתחילה בנוגע למצבה הנפשי. בחקירה זו מסרה כי המטפלת שלה היא זו אשר הכניסה לראשה את העובדה שיש לה כביכול זהויות נוספות, אך אין זה המצב. דברים אחרונים אלה לא הובאו על מנת לקבוע ממצא כלשהו אלא על מנת להבהיר את ההתפתחות שהביאה את המדינה להודיע על חזרתה מהאישום וזיכויו של המערער מכל אשמה.

בקשת המערער לפיצויים לפי סעיף 80 נדחתה על ידי בית המשפט המחוזי תוך ציון כי היה יסוד להאשמה ולא היו נסיבות אחרות המצדיקות מתן פיצוי. באת כוח המדינה תומכת בעמדה זו על נימוקיה.

דיון והכרעה

4. המסגרת הנורמטיבית לענייננו מצויה בדלת אמותיו של סעיף 80 לחוק העונשין הקובע בסעיף קטן (א) כי:

"משפט שנפתח שלא דרך קובלנה וראה בית המשפט שלא היה יסוד להאשמה, או שראה נסיבות אחרות המצדיקות זאת, רשאי הוא לצוות כי אוצר המדינה ישלם לנאשם הוצאות הגנתו ופיצוי על מעצרו או מאסרו בשל האשמה שממנה זוכה, או בשל אישום שבוטל לפי סעיף 94(ב) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 בסכום שייראה לבית המשפט..."

עולה כי קיימים שני מסלולים לפסיקת הוצאות לפי סעיף 80. האחד, היעדר יסוד להאשמה. האחר, נסיבות אחרות המצדיקות זאת. הראשון מתמקד בהתנהלות המדינה והשני מהווה מרקם פתוח ועמום יותר. עצם ההפניה בלשון הסעיף ל"נסיבות אחרות המצדיקות זאת" מאפשרת הפעלת שיקול דעת רחב יותר מהמסלול הראשון.

קיים אינטרס ציבורי מובהק שגלגלי רשויות האכיפה, החקירה וההעמדה לדין ינועו בין היתר ביעילות. זאת ככלל, וייתכן ביתר שאת עת עסקינן בביצוע עבירות מין. לשם כך חשוב שלא ליצור אפקט מצנן שירתיע מהגשת תלונה על ידי מתלונן או מהגשת כתב אישום כנגד נאשם על ידי רשויות התביעה. לכן, תשלום הוצאות הגנה או מתן פיצוי בגין

ימי מעצר לפי חוק העונשין הינם בגדר חריג. הדין בבירור לא בחר בגישה לפיה זיכוי מוביל בהכרח לקבלת פיצוי בגין מעצר או לתשלום הוצאות הגנה מאוצר המדינה. סעיף 80 לחוק העונשין מבטא תפיסה לפיה המשפט הפלילי מורכב יותר מגישה כזו. הדרישה להוכחת האשמה מעל כל ספק סביר מדברת בעד עצמה בדבר קשיי ההוכחה שעומדים בפני רשויות התביעה. אפשר לומר כי די למשפט הפלילי לדון בשאלות הקשות של אשמה, אחריות וענישה והמיקוד אינו פיצוי בשל תוצאה שמסתיימת בזיכוי. זו הנחת היסוד בסעיף 80 ויש לכבדה. לצד זאת, ישנם כאמור שני חריגים. האחד, שמלכתחילה לא היה מקום להגיש את האישום. לא נרחיב בכך הואיל ואין זה המצב בענייננו. יצוין שהפרקליטות בדקה את עצמה ועל דעתה הודיעה על חזרה מכתב האישום טרם שמיעת הראיות. גישה זו ראויה לגוף שייעודו לייצג את האינטרס הציבורי. כשם שיש להיאבק להשגת הרשעה במקרה שהראיות דורשות זאת, כך אין להסס אף לחזור מכתב אישום בתחילת המשפט אם זו התמונה שמתבררת. הבחינה תעבור איפוא אל החריג השני לפיו הפיצוי יינתן אם מצא בית המשפט נסיבות אחרות המצדיקות זאת.

בעניין דבש נקבעו שלושה סוגים של נסיבות אותם יש לבחון: נסיבות שעניינן הליכי המשפט בכללם; אופי זיכוי של הנאשם; ונסיבותיו האישיות של הנאשם (ע"פ 4466/98 דבש נ' מדינת ישראל פ"ד נ(3), 73, פס' 64 לפסק דינו של השופט מ' חשין). בענייננו יושם דגש על סוג הנסיבות השלישי – נסיבותיו האישיות של המערער. בית משפט זה אף קבע כי בגדר נסיבות אלו "יש מקום לשקול גם קריטריונים שיקולים שישודם במידת החסד והרחמים ולא רק כאלה שישודם במידת הדין" (ע"פ 1767/94 יוסף נ' מדינת ישראל נ(1), 505, פסק דינו של השופט י' טירקל). ואולם, תוצאה שמשמעותה היא כי די בזיכוי הנאשם שישב במעצר ושילם הוצאות הגנה על מנת לזכותו בפיצוי אינה תוצאה שתואמת את תכלית החוק.

5. בענייננו המקרה טומן בחובו היבטים גבוליים. אף הסנגורית שיבחה את ההגנות של הפרקליטות. אך זה אינו סוף פסוק. נראה כי יש מקום להיעתר לבקשה ולו באופן חלקי בכדי להכיר ולתת ביטוי לקיומן של נסיבות אישיות שמצדיקות זאת. רוצה לומר, שמהטעמים ששמענו עולה כי המקרה פגע במערער באופן שאינו שגרתי ושאינו נחלת כל נאשם במצבו. נסיבות אלו מציבות אותו בגדר החריג המצדיק מתן תשלום מאוצר המדינה בשל זיכוי. לכך יש להוסיף שני שיקולים נוספים. האחד נוגע לאופי הזיכוי לפיו המדינה חזרה בה מכתב האישום טרם שמיעת הראיות. הנפקות של הדבר היא כי לא מדובר בזיכוי של בית משפט בהכרעת הדין בה צוין כי לא הוכחה האשמה מעבר לכל ספק סביר. המשפט נעצר בראשית הדרך אף ללא צורך לשמוע עדים. כך על פי ההתפתחויות שצוינו לעיל. הנקודה הנוספת היא שעולה שהמערער שיתף פעולה ומסר גרסה מלאה במהלך החקירה. שיקולים אלו לא די בהם כשלעצמם. ברם, אי קיומם היה יכול להוביל לתוצאה אחרת. זאת אומרת, זיכוי מחמת הספק, אי שיתוף פעולה, או מסירת עובדות לא נכונות היו עומדים לרועץ למערער בבקשה מסוג זה [ראו למשל ע"פ 5140/05 זגורינ' מדינת ישראל, פס' י(8) בפסק דינו של השופט (כתוארו אז) א' רובינשטיין וכן ע"פ 8167/12 פלוגינ' מדינת ישראל, פס' 12 לפסק דינו של השופט י' דנציגר]. אכן, מן הטעמים שהוצגו בפנינו עולה כי לא מדובר בנסיבות מיוחדות ברף הגבוה ביותר, אך די בהן להטות את הכף לקבלת הבקשה. נראה כי בית משפט קמא לא נתן את דעתו על נקודה זו. ייתכן שהדבר נובע מכך שבהליך קמא הסנגורית הדגישה בצורה יתרה את הטענה לפיה לא היה יסוד להגשת כתב האישום. כאמור, אין בסיס לקביעה זו. אך מצד שני אין בקביעה כזו לסתור קיומן של נסיבות אישיות במידה הדרושה כדי להיעתר לבקשה. האיזון יבוא בשיעור ההוצאות שייפסקו. אמנם שיעור זה אינו גבוה, אך נראה שנכון יותר לתת ביטוי למכלול בקבלת הבקשה ולו באופן חלקי.

6. סוף דבר, הייתי מקבל את הערעור וקובע כי המדינה תשלם את הוצאות ההגנה בדמות שכר טרחת עו"ד בשיעור שנקבע בתקנות בהתאם להשתלשלות ההליך [ראו סעיף 9 והתוספת לתקנות סדרהדין (פיצויים בשלמעצראומאסר), תשמ"ב-1982].

ש ו פ ט

השופט ג' קרא:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט א' שטיין:

אני מסכים.

ש ו פ ט

אשר על כן, הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט נ' הנדל.

ניתן היום, ד' באב התשע"ט (5.8.2019).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט